

JAN HRDINA

BOHEMANÉ

PRVNÍCH TISÍC LET ČESKÝCH DĚJIN

KELTOVÉ · GERMÁNI · SLOVANÉ

KAROLÍNĚ A ROBINOVI

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Jan Hrdina
BOHÉMANÉ

Bohemané © Jan Hrdina, 2024

© Grada Publishing, a. s., 2024

Fotografie v knize autor a archiv autora, pokud není uvedeno jinak

Fotografie na obálce Jaromír Zajda Zajíček

Ilustrace Pavel Šimák

Odpovědná redaktorka Markéta Šlaufová

Redakční úpravy Monika Jitřenková

Grafická úprava a sazba Roman Křivánek, Art007

Obálka Lukáš Joch

Vydala Grada Publishing, a. s., pod značkou Cosmopolis v Praze roku 2024 jako svou 9250. publikaci

Tisk DURABO

Grada Publishing, a. s.,
U Průhonu 22, Praha 7

ISBN 978-80-271-7276-4 (ePub)

ISBN 978-80-271-7275-7 (pdf)

ISBN 978-80-271-3991-0 (print)

OBSAH

PROLOG	7
I. ZEMĚ BÓJŮ	9
Keltské kořeny	10
Vzhůru do Itálie	15
Východní tažení	22
Po boku Hannibalově	29
Zlatý věk keltských Čech	34
Pod ochranou bohů	43
Soumrak Bójů	49
Keltské dědictví pod závojem času	67
Na cestě za Kelty	75
Živá historie	83
II. ZA HRANICÍ IMPÉRIA	87
Paměti krále Marobuda	88
Masakr v Teutoburském lese	97
Vzestup a pád králů	104
Nekonečné války za Dunajem	112
Římská provincie na Moravě	124
Věk barbarů	135
Pod kopyty Hunů	144
Poslední z Germánů	151
Na cestě za Germány	159
Živá historie	162

III. VE STOPÁCH PRAOTCE ČECHA	167
Slované přicházejí	168
Na slovanském Olympu	173
Vzestup avarské velmoci	178
Mise franckého kupce Sáma	182
Ztracená pevnost Wogastisburg	190
Klany země české	197
Pod útokem Franků	201
Světlo Velké Moravy	210
Na prahu křesťanské Evropy	224
Na cestě za Slovaný	232
Živá historie	238
IV. PRVNÍ Z RODU PŘEMYSLOVA	243
Základy přemyslovského panství	243
Neklidné časy	247
Pod Václavovou korouhví	253
Ve sporu s králem	259
Bratr proti bratru	264
Nejlepší země severu	269
Zrození patrona země české	278
Spojenec i soupeř	287
Konec dobrých časů	293
Potíže na hranicích	305
Krutovláda na přelomu milénia	312
Cesta z krize	322
Mohli by Vršovci vládnout?	332
Na cestě za prvními Přemyslovci	336
Živá historie	341
PODĚKOVÁNÍ	347
PRAMENY A LITERATURA	348

PROLOG

„Historický fakt neexistuje. Je mrtvý, beztvářý a bezejmenný, dokud není postaven do souvislosti s ostatními, dokud se nestane součástí příběhu. Všechny ty příběhy nejsou jenom příběhy ‚o něčem‘, ale především ‚pro někoho‘, jsou to naše příběhy, říkají nám, kdo jsme.“

– DUŠAN TŘEŠTÍK, *MYSLITI DĚJINY*

Plně souzním se slovy Dušana Třeštíka. Abychom pochopili, kdo jsme a kam patříme, musíme znát příběhy. Příběhy naší země a našich předků. Takové příběhy mě vždycky přitahovaly, měly v sobě dramatičnost i tajemství. A čím starší ty příběhy byly, tím lépe. Dávno zapomenuté události, skryté pod nánosem času, prachu, hlíny a zapomnění jitřily mou představivost a vybízely k hlubšímu poznání. Jak to tu vypadalo před dvěma tisíci lety? Jací lidé tu žili? Co se v naší zemi odehrávalo? Jaké vztahy jsme měli se sousedy a jaké bylo naše místo ve starověké a raně středověké Evropě? Těch otázek je mnoho a odpovědí méně, než bychom si přáli. Některé z odpovědí se pokouším nabídnout i v této knize.

Kniha *Bohemané: Prvních tisíc let českých dějin* je příběhem naší země a našich předků, kteří tu žili v dobách, které si v dnešním pře-technizovaném světě dokážeme jen těžko představit. Je to příběh lidí, kteří v krajině zanechali svůj nesmazatelný otisk a stali se praotci českého národa. Dnes již s jistotou víme, že v našich žilách koluje nejen

krev slovanská, ale také germánská i keltská. Tato kniha je o těchto dávných obyvatelích Boiohaema, jak zní nejstarší doložený název naší vlasti. Stejně jako doboví autoři, kteří označovali obyvatelstvo naší země jako Bohemany, i já v knize pod označení Bohemané zahrnuji všechny ty, kteří v srdci Evropy žili; Kelty, Germány i Slovany. Jiný vhodný název pro všechny, kteří naši zemi v minulosti obývali, není. Ve čtyřech kapitolách se budete moci postupně seznámit s dějinným vývojem za časů keltských Bójů, germánských Markomanů i Lango-bardů, expanze římského impéria a samozřejmě Slovanů. Poslední kapitola je pak věnována prvním Přemyslovcům. To vše v širších souvislostech s dějinami evropskými a doplněné o fiktivní literární vyprávění ilustrující konkrétní události a osudy historických osobností.

Příběhy jsou důležité. Avšak nic nenahradí osobní zkušenost a návštěvu míst, kde se ony příběhy před dlouhými staletími odehrávaly. Teprve návštěvou konkrétního místa člověk pochopí, co se asi mohlo v minulosti dít a jak tu lidé kdysi žili. Proto za každou kapitolou naleznete přehled lokalit, které s danou epochou souvisí a jež můžete i dnes navštívit. Vydejte se tedy na cestu, dějiny na vás čekají...

I.

ZEMĚ BÓJŮ

Dlouhá staletí před tím, než se nad Českou kotlinou roznesla bájná slova praotce Čecha, obýval naši zemi zcela jiný lid: Keltové. Naši Keltové, kteří ovládali české země nejméně půl tisíciletí, byli součástí velké rodiny kmene Bójů, avšak nejen jich. Kde se Keltové u nás vzali? Na rozdíl od Germánů a Slovanů, kteří do českých zemí přišli, jsou tady Keltové doma. Právě naše malá země, sevřená mezi horami a přístupná jen nemnoha pohodlnými cestami, patřila ke keltské pravlasti, kde keltský živel vyrostl z podhoubí kultur doby bronzové. Po Keltech nám zůstalo nejen původně latinské pojmenování Čech, ale také názvy řek, hor a některých dalších míst. Dodnes slavíme keltské svátky, používáme pár keltských slov a můžeme navštívit místa, která kdysi byla centry keltské moci.

Nejsme keltským národem jako Irové nebo Skotové, keltské etnikum je ale s naší zemí spjato, ať se to někomu líbí, nebo ne. Řešili sami Keltové svůj původ? Snad měli o svém původu nějaké mýty, jak naznačuje ve svých *Zápiscích* Caesar, bylo by ale chybou vnímat Kelty jako jednu masu. Právě naopak. Důležité bylo příslušenství ke kmeni, povědomí o jakémsi společném keltství patří do jiných časů. Naopak Řekové, uvyklí předávání svých znalostí psaným slovem, zaznamenali také mýty o původu Keltů, kteří s antickým světem přicházeli do kontaktu od samého počátku. První písemné zmínky řeckých autorů o Keltech pocházejí z přelomu 6. a 5. století př. Kr., o několik století mladší jsou pak legendy o jejich původu zapsané řeckými dějepisci.

Podle Dionýsia z Halikarnassu byl praotcem Keltů jistý Keltos, gigant zplozený Héraklem a dcerou obra Atlanta, zároveň však Dionýsios uvádí tvrzení jiných, podle nichž odvozují Keltové své jméno od stejnojmenné řeky pramenící u města Pyréné. Podobný příběh líčí i Diodóros Sicilský, podle něhož se hrdina Héraklés cestou za Géryónovým stádem setkal s urozenou překrásnou keltskou dívkou, z jejichž spojení se narodil syn Galatés. Ten pak rozšířil vládu Keltů v rozsáhlé části Evropy. Řekové na Kelty nahlíželi jako na odvážné a zdatné bojovníky, hledání jejich kořenů u Hérakla tedy není překvapivé. Se zajímavým tvrzením o tom, odkud se Keltové vzali, přichází také pozdně antický římský dějepisec Ammianus Marcellinus, který kromě mýtu o Héraklovi také píše, že *„druidové ovšem vypravují, že domorodá byla doopravdy jen část jejich národa, kdežto ostatní že se přistěhovali jednak ze vzdálených ostrovů, jednak ze zarýnských oblastí, byvše ze svých sídel vypuzeni častými válkami a zátopami bouřlivého moře“*.

Ammianovo vyprávění se vztahuje ke Keltům, kteří obývali starověkou Galii, tedy ke Galům, zároveň nás ale opět přibližuje k pravlasti Keltů. Tuto původní domovinu můžeme vymezit oblastí západních, středních a jižních Čech, Rakouska, jihozápadu Německa a východní Francie, odkud se keltské etnikum začalo nezadržitelně šířit do všech světových stran – přes Galii (Francii) na Iberský poloostrov, kde se nejprve utkali a poté smísili s Ibery, a odtud se pak část Keltů vypravila dál přes moře do Irska, zatímco přes kanál La Manche se dostali Keltové do Británie. A část jich samozřejmě zůstala doma, tedy i na našem území.

KELTSKÉ KOŘENY

Po keltském kmeni Bójů získala naše země jméno; Čechy, latinsky Bohemia, původně ve formě *Boiohaemum*. Nutně to však neznamená, že onen „domov Bójů“ máme omezovat pouze na Českou kotlinu. Právě naopak. Žádný antický autor bójskou domovinu nelo-

kalizuje přesně, víme jen, že Bójové sídlili někde v Hercynském lese, Řeky zvaném *Orkýnios* či *Herkýnios drýmos*, což bylo území přibližně mezi Rýnem, Dunajem a Karpatami. O rozlehlosti Hercynského lesa píše i Gaius Julius Caesar ve svých Zápiscích o válce galské: „*Tento Hercynský les (...) je tak široký, že by jím šel dobrý chodec devět dní; jinak se totiž nedá změřit, neboť tam neznají naši pochodovou míru. Začíná u hranic Helvetiů, Nemetů a Rauraků a táhne se k východu podél řeky Danuvia až do končin Dáků a Anartů. Odtud se zahýbá vlevo od toku Danuvia na sever a dotýká se pro svou velikost území mnohých národů.*“

Země Bójů měla tedy značnou rozlohu a dnešní Čechy byly jen její částí. Jak sami Keltové nazývali území dnešních Čech? Opět nevíme. Označení *Boiohaemum* (domov Bójů) je germánského původu, takto totiž Germáni označovali kraj, kde Bójové žili. A odtud pak pojmenování přešlo i k latinským autorům, kteří začali psát o zemi Bójů v době, kdy už tam vlastně žádní Bójové nežili. Přesto nám ale po keltských předcích nějaká jména zůstala. Jsou to především názvy pohoří, řek a některých míst. Antičtí řečtí geografové Strabón a Klaudios Ptolemaios mluví o pohořích *Gabréta* a *Sudéta*, která se rozkládají na jihu a severu země Markomanů, kteří v České kotlině převzali vládu po keltských Bójích. O Markomanech bude řeč později. Gabréta je keltské pojmenování Šumavy znamenající Pohoří kozorožců a severně od něj leží Sudéta, Pohoří kanců, dnešní Krušné hory.

Ukázkovým příkladem keltského místopisu jsou řeky. Na prvním místě stojí Jizera, „rychle tekoucí řeka, bystřina“, mající obdobu i v dalších evropských zemích s keltským dědictvím; v Německu je to řeka Isar, ve Francii řeka Isère a též belgická Yser/IJzer, pramenící rovněž ve Francii. Původem keltský je také název řek Labe (*Elb*), Ohře (*Agara*) či Otava (*Atawa*). Keltské kořeny má často se objevující místopisné pojmenování Týn, Týnec nebo Týniště, odvozené z keltského *dun* (pevnost, opevněné místo) a z keltského jazyka jsou patrně odvo-

zena také jména Chrudim, Doksy či Haná. Vedle toho v češtině přežila původem pravděpodobně keltská slova kladivo, komoň a těsto.

Skutečnost, že se řada místních názvů stejně jako většina zaznamenaných informací o Keltech dochovala v dílech antických autorů, není náhodná. Již v dobách před velkou keltskou expanzí panovala mezi tajemnými Kelty sídlícími v neznámé divoké krajině za hranicemi antického světa a vyspělými středomořskými civilizacemi čilá obchodní, kulturní i společenská výměna. Víme to jediné díky archeologickým nálezům, pocházejícím především z hrobů již ze starší doby železné, tzv. halštatu, které v řadě případů obsahovaly bohatou pohřební výbavu, jejíž součástí byly také luxusní výrobky ze Středomoří. Bronzové nádoby, bronzové části koňských postrojů, spony a také řada nálezů, které napodobovaly jižní vzory, což se projevilo především v následujícím laténském období.

Pozoruhodný je nález dvou mohyl v Hradišti u Písku z 5. století př. Kr., které obsahovaly knížecí hroby s velmi bohatou výbavou etruských bronzových nádob, zlatých náušnic a náramků, stříbrného cedníku a jehlic s figurálním motivem ženské hlavy. Kdo byl v takto honosném hrobě pohřben? Neobvykle luxusní nálezy mohou být dokladem pohřbu etruské princezny, která byla v rámci obchodní či spojenecké smlouvy provdána za keltského velmože z dalekého Hercynského lesa. Dávné intenzivní obchodní styky Keltů s Etrusky na přelomu halštatského a laténského období pak dosvědčují i další jihočeské mohyly s etruskými nádobami. Jiné doklady kontaktu s Etrusky a také řeckým světem (zejména keramika) známe i ze středních, severozápadních a východních Čech. Za zmínku stojí nedávný nález přibližně čtyřiceti úlomků řecké červenofigurové keramiky, konkrétně poháru zvaného *kylix*. Fragmenty typické řecké nádoby byly nalezeny na keltském sídlišti v Milovicích u Hořic z 5. století př. Kr. během archeologického výzkumu při výstavbě dálnice D35.

Keltští vládci, usazení se svými družinami na dobře opevněných hradištích na vrcholcích dominantních a strategicky položených kop-

ců, ovládali jižní, střední a západní část České kotliny. Jak docházelo k vzestupu moci některých místních náčelníků, hradišť postupně ubývalo. Zcela výjimečným se v 5. století př. Kr. stalo hradiště na Závisti, zbudované na mohutném vrchu naproti Zbraslavi na jižním okraji dnešní Prahy. Do jisté doby se mu mohlo rovnat snad jen hradiště na vrchu Vladař v západních Čechách. Hradiště na Závisti se ale nakonec stalo nepochybným mocenským centrem a zřejmě i domovem vůdců bójské společnosti. Výjimečnost místa potvrzuje řada zde odkrytých staveb, které byly v průběhu 5. století př. Kr. stále zdokonalovány, až tu nakonec vznikl celý rozsáhlý posvátný okrsek (*temenos*) s chrámovými stavbami na kamenných pódiích s vysokým trojúhelníkovým oltářem a řadou dalších staveb.

Celý okrsek na akropoli hradiště byl nejprve obehnán do skály vysekaným příkopem a na konci 5. století př. Kr. pak zcelen v jednotnou terasu a ohraničen kamennou zdí. Celá koncepce i architektonické provedení opět prozrazuje očividnou inspiraci ve Středomoří. Hradiště samotné chránila vnitřní mohutná dvojité dubová palisáda s vnitřní výplní kamene a hlíny. Ta byla kolem poloviny 5. století př. Kr. nahrazena kamennou zdí s novou branou s bastiony. O půl století později lehlo mohutné hradiště na Závisti popelem. Jistě nebude náhoda, že k destrukci mocenského i duchovního střediska Bójů u nás došlo krátce před vypuknutím velké keltské expanze. Co se tehdy uprostřed České kotliny událo?

Nad krajem vládla kmenová aristokracie, usazená v opevněných výšinných hradištích, která udržovala poměrně čilý obchodní ruch s antickými civilizacemi ve Středomoří. Odtud plynulo nejen luxusní zboží, ale také znalosti a dovednosti, které si Keltové brzy osvojili a dále je rozvíjeli. Důkazy o této kulturní výměně nacházíme především v honosných mohylových hrobech, do nichž byli pohřbíváni se vši královskou pompou příslušníci nejvyšší společenské vrstvy. Nevíme, co se na přelomu 5. a 4. století př. Kr. v keltské společnosti dělo,

skončilo to však zničením mocenského centra, mizí i méně významná opevněná sídla a dochází k přechodu ke zcela novému způsobu pohřbívání. Bohaté hroby nahrazují plochá pohřebiště s hroby válečníků, je-li pohřbena žena, pak s bronzovým šperkem. O čem tyto hmotné prameny svědčí?

K roku 510 př. Kr. došlo podle římského dějepisce Livia k vyhnání posledního římského krále Tarquinia Superba a krátce poté se pak Řím zbavil i etruské dominance. Od této události se pak datuje také vznik římské republiky. O dva roky později, uvádí se rok 508 př. Kr., ukončil reformátor a zákonodárce Kleisthenés neomezenou vládu bohaté aristokracie v Athénách a ustavil nový demokratičtější způsob vlády. Máme tu tedy dvě události, které se odehrály na přelomu 6. a 5. století př. Kr. v civilizačních centrech Středomoří. Obě znamenaly změnu společenského řádu, demokratickou revoluci, která vedla k odvržení úzké skupiny vyvolených a převzetí vlády širší vrstvou svobodných. A k něčemu podobnému velmi pravděpodobně došlo i na bójském území.

S Itálií i Řeckem byli Keltové v pravidelném kontaktu a jistě se k nim donesly i zprávy o vývoji na jihu. Nelze jednoznačně říci, zda změna v keltské společnosti, která se projevuje zánikem hradišť a výskytem plochých pohřebišť válečníků, byla vyvolána v přímém důsledku událostí v antických státech, v každém případě byl však charakter změny podobný. Bójská společnost se postupně přerodila a rozhodování se ujali svobodní bojovníci ve spolupráci s druidy, respektovanými keltskými duchovními vůdci. Toto nové uspořádání také vedlo k jisté změně způsobu života a obstarávání si obživy. Svobodní válečníci se začali sdružovat do bojových družin pod autoritou náčelníka či válečného vůdce nejprve v rámci kmene a postupem času vznikaly i mnohem větší vojenské svazky z válečníků více kmenů. Dokonce snad existovala jakási elitní válečná bratrstva, jejichž členové bojovali zcela nazí v předních liniích vyzbrojeni kopím, mečem a štítem. Tito profesionální válečníci byli známí jako Gaesatové...

Právě v tomto okamžiku vstupují Keltové do psané historie a Bójo-
vé u toho nesmějí chybět. Proč? Série okolností Kelty přiměla, aby
o sobě dali vědět mnohem důrazněji antickému světu. Zhoršení život-
ních podmínek v důsledku změny klimatu, nedostatek obživy, zvýše-
ná poptávka po bohatství středomořských civilizací, to vše přispělo ke
keltské expanzi, jež pozvolna začala na sklonku 5. století př. Kr. Počet-
né vojenské družiny se začaly vydávat za hranice domoviny. Největší
potenciál samozřejmě skýtaly bohaté a úrodné kraje na jihu a západě,
kam také v dalších staletích směřoval nejmasivnější keltský tlak a kte-
ré se nakonec staly jádrem keltského kmenového území. A jak tedy
keltská expanze během přibližně dvou staletí, kdy Keltové křižovali
Evropou, vypadala?

VZHŮRU DO ITÁLIE

*„O přechodu Gallů do Itálie jsme se dozvěděli toto: Když kraloval v Římě
Priscus Tarquinius, Biturigové měli svrchovanou moc nad Kelty, kteří
obývali třetinu Gallie. Biturigové dávali Keltům krále. Tehdy to byl Am-
bigatus, velmi mocný vladař jak pro svou statečnost, tak i pro majetek,
svůj soukromý i své obce. Za jeho panování byla totiž Gallie tak plo-
dinami úrodná a lidnatá, že se zdálo téměř nemožným vládnout nad
tak početným lidem. Byl to už starší muž a sám si přál ulevit svému
království od toho davu lidí, který byl na obtíž; proto prohlásil, že pošle
syny své sestry Bellovesa a Segovesa, podnikavé to mladíky, do těch sídel,
která mu bohové ukážou svými věštnými znameními; měli k sobě povo-
lat tolik lidí, kolik sami chtějí, aby nějaký kmen jim nemohl bránit, až
tam přijdou. Tu byl Segovesovi losem určen Hercynský les. Bellovesovi
dávali bohové cestu o něco příjemnější – do Itálie; on si přibrál přebytek
kmenů jemu přiřčených, Biturigy, Arverny, Senony, Haeduy, Ambarry,
Carnuty a Aulerky.“*

TITUS LIVIUS, DĚJINY, V/34.

Římský dějepisec Titus Livius uvádí, že již v 6. století př. Kr. do Itálie pronikali Galové (jak Kelty nazývali Římané), konkrétně se zmiňuje o období římského krále Tarquinia Prisca (vládl 616–579 př. Kr.), kdy měli do severní Itálie přijít keltští osadníci pod vedením jistého Bellovesa z kmene Biturigů. Současné archeologické nálezy však příchod Keltů do Itálie posouvají na počátek 4. století př. Kr., tedy do doby, kdy Keltové expandovali do velké části Evropy. Po překročení Alp Keltové narazili na domorodé Etrusky, které porazili v bitvě u řeky Ticina. Do této doby spadá založení osady *Mediolanum* (Milán), které se stalo jedním z hlavních opěrných bodů Keltů v Předalpské Galii. Bellovesovi Biturigové však nebyli jediní, kdo přišel zabrat italská území. Alpskými průsmyky začaly do Itálie proudit další bojovné keltské skupiny, bažící po kořisti a půdě. Tehdy Alpy překročili Cenomani, Lingoni a také Bójové, kteří na úkor Etrusků a Umbrů obsadili území v severovýchodní Itálii kolem dnešní Boloně, původně *Bononii*. Nakonec do Itálie přišli Senonové, kteří se usadili nejjihněji z keltských kmenů v Itálii. Tím začalo období bojů o italskou půdu.

Livius ve svých dějinách *Ab urbe condita* vypráví, že „*Klusinští byli poděšeni novou válkou, když pozorovali to množství nepřátel, nevidaný vzhled těch lidí i druh jejich zbraní a když o nich slyšeli, že často porazili legie Etrusků před Pádem i za Pádem*“. *Clusium* (dnešní Chiusi) bylo jedno z velkých etruských měst stojících Keltům v cestě. Neboť jeho obyvatelé nebyli schopni sami čelit keltské invazi třiceti tisíc odhodlaných válečníků, požádali o pomoc Římany. Když se Římané Keltů ptali, čeho si žádají, vznesli podle Livia požadavek na část etruské půdy, které prý bylo dost pro všechny. Postoupením půdy Keltové podmiňovali zachování míru, avšak „... *bude-li nám půda odeprěna, stejně tak před vaší tvář začneme boj*...“. Nemohlo to skončit jinak než bitvou. „*Obě strany rozníceny hněvem se rozběhnou pro zbraně a srazí se v bitvě. Tu však už osud zle doléhal na římské město, a proto také vyslanci se chopí zbraní proti právu platnému u všech kmenů*.“ Římané necti-

li poselství a zatímco zuřil boj mezi Etrusky a Kelty, římstí vyslanci nečekaně napadli a zabili keltského náčelníka. Bylo jen otázkou času, než Keltové změří síly s mladou římskou republikou. Situace rychle gradovala a kolem roku 390 př. Kr. došlo k velké bitvě mezi keltskými Senony a Římany, kteří Keltům podlehli. Nechráněný Řím se stal snadnou kořistí galských válečníků.

Za válku mezi Římem a Kelty (Galy) si Římané tak trochu mohli sami. Když římstí vyslanci zcela nečekaně zabili jednoho z keltských vůdců, Keltové vznesli stížnost k římskému senátu a dožadovali se spravedlnosti. Místo satisfakce se ale *„dozvěděli, že ti, kdož porušili lidské právo, ještě nadto byli povýšeni čestnými úřady a že tak jejich poselstvo bylo vystaveno výsměchu. Vzplanuli hněvem, který nedovede ten kmen potlačit, ihned vytrhli prapory a spěšným pochodem nastoupili na Řím,“* líčí události římský dějepisec Titus Livius.

Mohutná keltská armáda, údajně v počtu sedmdesáti tisíc mužů, jak říká Diodóros, táhla na Řím a vše, co mělo nohy, jí šlo z cesty. Diodórem uváděný počet keltských válečníků je bezpochyby přemrštěný, střízlivý odhad, odpovídající možnostem kmenového vojska a jeho doprovodu, je vojsko o zhruba 12 000 mužů. Vyděšení obyvatelé ostatních měst narychlo stavěli domobranu, venkované prchali do bezpečí. *„... nejvíce hrůzy vzbudila v Římě rychlost nepřátel, takže museli sebrat nakvap vojsko jako při poplachu a hned s ním vytrhnout...“*. Římané neměli na výběr a rychle pochodovali s nadějí, že keltské útočníky odrazí. Obě armády se zastavily 18. července u říčky Allia osmnáct kilometrů severně od Říma. *„Za této situace tribunové ani nezaujali předem stanoviště pro tábor, nezbudovali vpředu násep, aby tak vzniklo místo pro ústup. (...) Hned sestavili bitevní šik roztažený do křídel, aby nemohli být obklíčeni přesilou nepřátel. Přece však se přední fronty nemohly vyrovnat, protože po roztažení voje tak oslabili střední šik, že sotva tvořili souvislou řadu. Něco vyvýšeného místa bylo na pravé straně a tam se rozhodli umístit zálohy,“* popisuje římskou bitevní formaci Livius.

Situaci před bitvou dále upřesňuje Diodóros, podle nějž ono vyvýšené místo Římané obsadili nejslabšími jednotkami, zatímco silné oddíly v počtu 24 000 mužů vytvořily lineární formaci s řekou Tiberou za zády. I v tomto případě je počet vojáků zřejmě nadsazený, v dané situaci odpovídalo římským možnostem nasazení přibližně patnáctitisícové armády. Podobné postavení jako Římané zaujali i Keltové, s tím rozdílem, že své elitní válečníky nasadili naproti římským zálohám na vyvýšenině. Zda to bylo plánovaně, nebo pouze náhodou, neví ani Diodóros. *„V témže okamžiku zatroubily na obou stranách trubky k útoku a vojska se s mohutným pokřikem srazila v bitvě.“*

Senonský náčelník Brennos v domnění, že římské postavení na kopci znamená lest a že jim tyto zálohy mají vpadnout do týlu, vyslal nejlepší válečníky, kteří z vyvýšeniny bez obtíží zahnali pravé římské křídlo. Jeho rychlé zhroucení a útek vyvolaly paniku i mezi ostatními spolubojovníky. *„Děs a chuť utéci je do té míry ovládly, a tak všichni ztratili hlavu, že mnohem větší část jich prchala do Vej, města nepřátelského (...), než přímou cestou do Říma k manželkám a dětem,“* vykresluje průběh bitvy Livius. K pořádné bitvě vlastně ani nedošlo. Dříve než Brennos podnikl frontální útok, dali se Římané na útek a stali se lovnou zvěří. *„Nejenom se s ním nepustili do boje, ale ani mu neodpověděli pokřikem; nedali ránu, neměli šrámu.“*

Jediná relevantní obrana Říma se rozpadla. Na levém římském křídle zahynulo mnoho mužů a ti, kteří zbyli, utekli do Vejí. Vojáci z pravého křídla prchali do Říma, kde *„... utekli se do hradu, přičemž ani za sebou nezavřeli brány města“*. Keltové je následovali. Podle Diodóra strávili první den tím, že zabitým nepřátelům usekávali hlavy jako trofeje, věřili totiž, že v hlavě sídlí duše, a tedy i síla padlého. Na další dva dny se pak utábořili před Římem a vyčkávali. Liduprázdné hradby, otevřené brány i hluk z útrob města, způsobovaný kvapným přesunem Římanů i s majetkem na opevněnou kapitolskou akropoli, pokládali Senonové za lest. Netušili, že *„mladé branné mužstvo s manželkami*

a dětmi i nejmávanější senátoři se uchýlili do hradu a na Capitolium, aby tam snesli zbraně i zásoby potravin“. Avšak čtvrtého dne, když zjistili pravý stav věcí, vtrhli branami do Říma a začali ho plenit.

Kdy k dobytí Říma Kelty, mezi nimiž byli patrně i Bójové, došlo? Nejčastěji se uvádí rok 387 před Kristem. Toto vročení vychází z datace řeckého dějepisce Polybia. Naproti tomu řecký spisovatel Plútarchos datuje událost krátce po roce 393 před Kristem a římský dějepisec Titus Livius zanechává zprávu o událostech z roku 390 před Kristem.

Obyvatelstvo, které se nemohlo uchýlit na opevněný Kapitol nebo neprchlo pryč z města, Keltové pobili, vydrancované domy zapálili a pobožili. Během několika málo dnů se Řím obrátil v trosky, pouze pevný Kapitol se tyčil jako maják. Útok na Kapitol byl nevyhnutelný. *„Za prvního svítání,“* vypráví Livius, *„se na dané znamení všechen jejich branný dav seřadil na náměstí; potom zvedli pokřik, vytvořili želovitý kryt zvednutím štítů a tak podstoupili pod hrad“.* Jenomže Římané, ač méně početní, využili svého výhodného postavení a srdnatě bránili jakémukoliv proniknutí Keltů na Kapitol. Opakovaně se nepřátelé pokoušeli o zdoání Kapitolu, ale bezvysledně. Po několikadenním obléhání se nakonec pokusili o noční útok, který by se zdařil, kdyby ho nepřekazil nečekaný obránce. Podle pověsti zhatily noční keltský útok posvátné kapitolské husy, které Římané chovali v chrámu bohyně Juno. Jejich křik zburcoval římské obránce, kteří i tento přepad zastavili. Situace byla komplikovaná pro obě strany. Hladovějící Římané neměli úniku, Keltům docházely zásoby a rozmáhaly se nemoci.

Římané se rozhodli vyjednávat a Keltové to uvítali. Velmi barvitě, i když patrně z velké části smyšleně, o tom vypráví historik Livius, jehož snahou bylo co nejvíce ospravedlnit a zjemnit potupu, jakou Římané od Keltů zakusili. *„Pak byla projednána ta věc v rozmluvě mezi Quintem Sulpiciem, tribunem vojenským, a Brennem, knížetem gallským, a byla určena výkupní cena tisíc liber zlata pro národ, který měl brzy vládnout světu. K tomu prahanebnému jednání přidal Brennus ješ-*